

9

žabronožky panonské a žabronožky divorohé, které zde mají svůj nejsevernější výskyt v Evropě. Místo slouží i jako rozmnožovací lokalita obojživelníků (rosnička zelená, ropucha obecná a zelená, kuňka obecná).

Zajímavou památkou je Samaritánka – romantická kaple vystavěná nad pramen vody na samé hraně hlubokého Gránického údolí. V její těsné blízkosti roste několik věkovitých lip srdčitých. K místu vede z Hradiště malebná cesta lemovaná starou třesňovou alejí.

Lesy v okolí Hradiště

Lesy v okolí obce Hradiště jsou převážně listnaté a smíšené. Na plošině převládají kyselé nebo kamenité a vysychavé doubravy. Na hraně svahu nad řekou Dyjí se vyskytují fragmenty skalních borů s typickými nízkými, místy až bonsaovitě tvarovanými jedinci borovice lesní. Mimo převažujícího dubu zde najdeme širokou škálu dalších dřevin – habr, lípy, javory, jilmy, jeřáby, jasan, břízu a další jednotlivě nebo skupinovitě vtroušené druhy.

Na části území v této oblasti byly lesy v minulosti člověkem pozmeněny. Na plošině tak najdeme zbytky uměle vysazených monokultur borovice lesní a na stráních nad řekou Dyjí porosty trnovníku akátu – invazivního nepůvodního druhu pocházejícího ze Severní Ameriky. Nepůvodní druhy jako akát či jasan americký a místy i borovice lesní nebo smrk ztepilý jsou postupně nahrazovány domácími dřevinami, které na tyto lokality přirozeně patří.

Na části území, zejména v okrajových partiích lesa budou veřejnosti prezentovány k přírodě šetrné způsoby péče o les a speciální zásahy ve prospěch zvláště chráněných druhů či společenstev. Zbývající část lesů bude postupně ponechána přírodním procesům.

12

12 Údolí Dyje pod Hradištěm s rozsáhlými listnatými lesy

10

i velkokvětý, křivavec český či třemdava bílá. Skalní výchozy vyhledává tollice nejmenší, zahoňanka žlutá nebo rozchodník bílý. Plazi jsou zastoupeni všemi našimi čtyřmi druhy užovek a ještěrkou zelenou. Území je ojediněle výskytem unikátních druhů bezobratlých živočichů (stonožka strašník dalmatský, kudlanka nábožná, tesařík obrovský, kozlíček Phytoecia coerulea, krasci Acmaeoderella flavofasciata, Anthaxia olympica a zdobenec Trichiussexualis). Motýly reprezentuje velmi vzácný modrásek kozincový a rozchodníkový a nápadný pestrokřídlec podražcový. Z ptáků za pozornost stojí dudek chocholatý, žluva hajní a krutihlav obecný.

Vzhledem ke své mimořádné hodnotě vyžadují terasy provádění biotechnických zásahů – likvidace nepůvodních dřevin, vysazování starých a vzácných odrůd ovocných dřevin a péče o ně, kosení i obnovení místní pastvy koz a ovcí.

V rámci soustavy Natura 2000 je oblast součástí Evropsky významné lokality Podyjí a Ptačí oblasti Podyjí, která je vymezena pro dva vzácné druhy ptáků – strakapouda jižního a pěnicí vlašskou.

Přírodní památka Červený rybníček leží u silnice Hradiště – Mašovice. Jedná se o mělkou tůň vzniklou po těžbě kaolínu. Byla vyhlášena z důvodu ochrany vzácných lupenonožců

- 9 Mlok skvrnitý, obojživelník nápadný díky svému zbarvení, žije hojně v zachovalých lesích Podyjí
10 Tajuplný a velmi vzácný korýš, žabronožka divorohá, žije pouze v Hradišti a nikde jinde v ČR
11 Exotickým klenotem křovinatých strání s vápnitou půdou je libovonná třemdava bílá

Turistika

Hradiště je díky své poloze na samém okraji kaňonu řeky Dyje velmi atraktivním cílem návštěvníků Podyjí. Přes údolí Gránického potoka je relativně snadno dostupné pěšky z centra města Znojma, se kterým je propojeno od Znojemského hradu zelenou turistickou značkou a několika tematickými pěšími okruhy zřízenými poměrně nedávno z iniciativy Okrašlovacího spolku ve Znojmě. Při procházkách po těchto okruzích se můžeme seznámit s četnými zajímavostmi Gránického údolí a Karolininých sadů, tedy území, které spojuje národní park s historickými sídly na jeho okraji. Za návštěvu stojí určitě studánka Samaritánka, asi 1 km severozápadně od obce, možná nejhezčí zastávkou na těchto okruzích je Eliášova kaple na okraji Hradiště s krásným výhledem na město Znojmo, Znojemskou přehradu a lesy Národního parku Podyjí.

Chceme-li se dostat na území vlastního národního parku, musíme z centra Hradiště vyrazit po zelené turistické značce směrem západním. Cesta nás zavede po horním okraji Hra-

13

14

- 13 Bývalý Trauznický mlýn v období před stavbou Znojemské přehrady
14 Místo, kde stával Trauznický mlýn – situace při velmi nízkém stavu vody

dištských teras až na okraj lesa na křižovatku Nad Lomem, od které můžeme pokračovat další 3 km na vyhlídku Králův stolec. Cesty tam vedou dvě a obě jsou určené jen pro pěší návštěvníky. Ta kratší, ale s větším převýšením, značená zeleně, vede okolo bývalého Hradištského lomu, ta delší, značená žlutě, kterou můžeme využít pro cestu zpět, nás zavede na Králův stolec okolo Vlčí jámy, více než pětmetrové umělé prohlubně, jejíž účel nebyl dosud nikým uspokojivě vysvětlen.

Králův stolec je dalším velmi atraktivním vyhlídkovým místem této části národního parku. Na vyhlídkové plošině byl zcela nedávno opraven malý vyhlídkový altán, ze kterého je možné vidět hladinu znojemské vodní nádrže obklopené převážně dubovými lesy východního okraje Národního parku Podyjí. Při nízkých stavech vody je možné zahlédnout zbytky jezu bývalého Trauznického mlýna zaplaveného při stavbě přehrad. Na protějším svahu řeky lze vidět rozsáhlé kamenné moře, na jehož horním okraji je plošina Sealsfeldova kamene, pěšky dostupná z Popic či Havraníků, tedy obcí na pravém břehu Dyje.

15

16

- 15 Kamenný most v Gránickém údolí pod Hradištěm
16 Hradiště a Hradištské terasy při pohledu z Kraví hory

Výlet na Králův stolec je možné spojit i s procházkou k nedalekému Andělskému mlýnu nebo do obce Mašovice. Králův stolec je jinou cestou rovněž zpřístupněn na kolech. Příznivci cykloturistiky pak mohou pokračovat přes bývalou Mašovickou střelnici a Podmolí do západní části Národního parku Podyjí nebo využít cykloturistický okruh Klubu českých turistů č. 5000 spojující Znojmo a Hradiště s Královým stolcem, Podmolím, vinicí Šobes, Havraníky a Popicemi zpět do Znojma. Celá tato trasa je více kopcovitá, měří přibližně 31 km a vyžaduje již určitou fyzickou zdatnost.

17

18

Město Znojmo – Turistické informační centrum

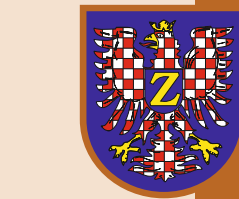
Obroková 10, 669 02 Znojmo
e-mail: tic@znojmskabeseda.cz
www.znojmskabeseda.cz

Správa Národního parku Podyjí

Na Vyhlídce 5, 669 01 Znojmo
tel.: +420 515 226 722, e-mail: info@nppodyji.cz
www.nppodyji.cz

Autoři textů: Jan Kos, Petr Lazárek, Anna Maixnerová, Petr Vančura; Autoři fotografií: archiv Správy Národního parku Podyjí, Pavel Lazárek, Petr Lazárek, Lukáš Merta, Bohumír Prokůpek; Vydala: Správa Národního parku Podyjí v říjnu 2017; Grafická úprava, sazba a tisk: Profi-tisk group s.r.o.

- 17 Křižová cesta stoupá od řeky Dyje strmě na Hradiště
18 Hradiště, hladina Znojemské přehrady a nekonečné lesy Národního parku Podyjí

HRADIŠTĚ

HISTORIE OBCE
PŘÍRODA V OKOLÍ
TURISTIKA

Kaple sv. Eliáše stojí na výšině nad soutokem Dyje a Gránického potoka

Už od dávných věků se na Hradišti usídlili lidé. Proč připoutalo toto místo jejich pozornost, není těžké uhadnout. Ze tří stran nepřístupný ostroh dával šanci na bezpečí a klid. Právě tady tudíž logicky už mnoho tisíc let před Velkou Moravou našel člověk svůj domov. Převalily se tudy dějiny a zanechaly za sebou stopy, které archeologové ještě stále krůček po krůčku odkrývají. Ale i dnes tu pulsuje život – jinak, ale stejně intenzivně.

1

Poloha obce

Městská část Hradištko, která je součástí Znojma, se rozkládá na samotném východním okraji Národního parku Podyjí. Leží na plošině ostře ohraničené ze tří stran hlubokými údolímí Dyje a Gránického potoka, do kterých je tento okraj národního parku odvodňován krátkými a prudkými potoky, které mají po většinu roku suchá řečiště. Vody řeky Dyje pod Hradištěm jsou vzduť hrází Znojenské přehrady, která byla vybudována nad soutokem Dyje a Gránického potoka v letech 1962 – 1966.

Hradištko leží na samotném okraji Českomoravské vrchoviny, řeka Dyje se bezprostředně pod hrází přehrady rozlévá již do plochého Dyjskosvrateckého úvalu. Geologické podloží na celém katastru Hradištko je tvořeno výhradně dvojslídovým granitem, horninou, která je součástí tzv. dyjského masivu a jejíž stáří je odhadováno přibližně na 560 milionů let. Tato hornina je ostatně typická pro celou východní část Národního parku Podyjí od Znojma až k obci Podmolí.

Z historie obce

Archeologické nálezy dokládají, že oblast dnešního Hradištko byla osídlena již v mladší době kamenné. Nalezeny tu byly předměty, které lze přiřadit ke kultuře s moravskou malovanou keramikou, což znamená, že vznikaly v období kolem roku 4 000 př. n. l. Některé nálezy pocházejí z pozdní doby kamenné a charakterizují jevišovickou kulturu, řazenou do doby 3000 až 2700 př. n. l. V pozdní době bronzové a starší době železné se obyvatelé začali na hradištském ostrohu opevňovat. A život šel dál, takže nechybějí ani nálezy, datované rokem 0 až 365 n. l., což znamená, že lidé tu žili i v době římské a později až do roku 570 n. l. v době stěhování národů.

V posledních letech se odborníci i laici soustřeďují na zkoumání zdejšího osídlení Slovy. Objevovali se tu praveké předměty už v polovině 6. století. V nadcházejícím století se pak zřejmě začlenili do Sámovy říše. Rozkvětu dosáhlo Hradištko v období Velké Moravy v 8. století, kdy se tu buduje ve velké míře. Po dokončení vznikl dvacetihektarový areál hradištské. Zabíralo prostor celé dnešní obce a patřilo k největším svého druhu.

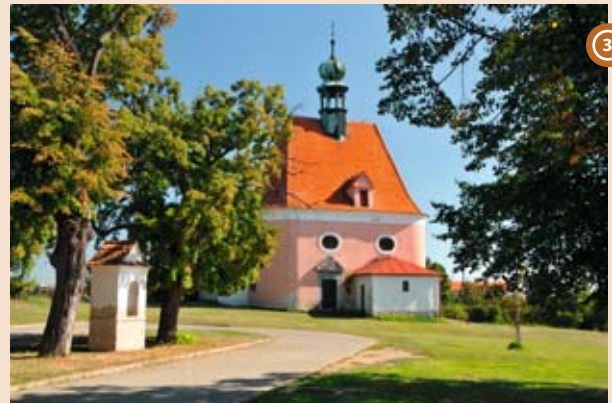
Nejstarší kostel z první poloviny 9. století se nacházel na nejvyšším bodě ostrohu. Jeho patron byl netradiční – sv. Hypolit. Toto jméno ostatně nese také hlavní město Dolního Rakouska St. Pölten (Pölten = Hypolit). O něco později byla na místě této svatyně založena rotunda.

Když v 11. století vyrostl na protějším břehu potoka přemyslovský hrad Znojmo, přesunulo se mocenské centrum právě tam. Na místě, kde původně bylo hradištko sv. Hypolita, vznikla pak opevněná osada a soubor církevních staveb.

Nejvýznamnější dochovanou církevní stavbou na Hradištko je kostel sv. Hypolita a klášter Křižovníků s červenou hvězdou.

2

3

4

5

7

8

dou. Při kostele záhy vyrostl klášter. Mniši měli především za úkol starat se o chudé a nemocné. Objekt kláštera byl nadán právem azylu pro lidi, kteří se provinili třeba jen v sousedním Znojme. Po překročení Gránického potoka se stávali alespoň na čas beztrýstnými. Tuto výsadu, kterou udělil Hradištko v roce 1252 Přemysl Otakar II., zrušil v roce 1478 král Matyáš Korvín.

Pražští křižovníci dostali Hradištko teprve roku 1240 od krále Václava I. Není bez zajímavosti, že řeka Dyje, která teče pod obcí, nebyla majetkem křižovníků, ale patřila premonstrátům v Louce a ti se o ni přeli s městem Znojmem.

Křižovníci se zase s městem nepohodli o právo šenkovat víno v křižovníckém domě ve Znojme. Měšťanům se zdálo, že výčep proboštsví jim dělá škodu. Spor rozřešil až za několik desetiletí král Jiří Poděbradský, když v roce 1464 rozkázal Znojemským, že musí trpět ve městě nejen dovoz, ale také výčep v křižovníckém proboštském domě. Ten stával ve Znojme nad kostelem sv. Michala.

Hradištko zažilo také císařské návštěvy. V listopadu a prosinci 1437 tu pobýval císař Zikmund při své cestě z Prahy do Uher. Ve Znojme pak 9. prosince zemřel. A s ním vymřela dynastie Lucemburků.

Dne 11. října 1848 na Hradištko přenocoval císař Ferdinand Dobrotivý, když prchal se svou manželkou Marií Annou z rozbourané Vídně do Olomouce.

Vznik Československé republiky a pozemková reforma předznamenaly osekání řádového majetku a sloučení Hradištko s městem Znojmem v roce 1921. Přestavba především Křižovnícké ulice a návsi z třicátých let minulého století vtiskla sídlu jeho současnou podobu. Druhá světová válka znamenala pro obec začlenění do Protektorátu Čechy a Morava. Při odsunu pak odešlo ze svých domovů na osmdesát procent hradištských obyvatel, vesměs se hlásících k německé

národnosti. Po osvobození se v roce 1946 opět stvrzuje sloučení sídla se Znojmem.

Majetek Křižovníků byl po roce 1948 vyvlastněn. Ujmout se jeho správy zas mohli až po roce 1989.

Řád Křižovníků s červenou hvězdou

Poslání a význam řádu Křižovníků s červenou hvězdou byly určeny dobou, ve které řád vznikl a osobností světice Anežky Přemyslovny. Tato dcera krále Přemysla Otakara I. žila v letech 1211–1282. Křižovníci s červenou hvězdou jsou jediný řád českého původu, vyvinul se z laického špitálního bratrstva, založeného roku 1233 sv. Anežkou Přemyslovnou u kostela sv. Haštala v Praze. Roku 1237 povýšil papež Řehoř IX. bratrstvo na řád s řeholními pravidly. Po kratším pobytu u kostela sv. Petra na Poříčí se roku 1252 křižovníci trvale usídlují u Juditina mostu, kde byl záhy vybudován klášter, špitál Svatého Ducha s kostelem sv. Františka. Hlavním posláním bratří byla špitální činnost a od samého počátku se křižovníci věnovali duchovní správě na svěřených farách.

Kostel sv. Hypolita

Když v 10. století vzniklo kolem nově vybudovaného přemyslovského hradu město Znojmo, ztratilo Hradištko svoji světskou moc. O tu církevní se však připravit nedalo. Původní velkomoravská rotunda, na jejích základech později vyrostl kostel sv. Hypolita, sloužila přemyslovským knížatům ještě v 11. století.

Ve 13. století přišli na místo Křižovníci s červenou hvězdou a vznikl areál kláštera a proboštsví. Časem se jeho dominantní součástí stal právě kostel sv. Hypolita. Původně gotická stavba byla přestavěna v 18. století v barokním stylu. Stalo se tak nákladem proboštsví v roce 1765 podle vzoru křižovníckého

chrámu v Praze u Karlova mostu. Obraz patrona na hlavní oltář namaloval Franz Anton Maulbertsch – rakouský malíř a rytec, patřící k významným představitelům pozdního baroka a rokoka ve střední Evropě. Vyzdobil také klenbu, na které zvěčnil Nalezení sv. Kříže. Obrazy bočních oltářů sv. Jana Nepomuckého a sv. Anny namaloval znojemský malíř Josef Winterhalter. Výzdoba chrámu je pojata s uměleckým vkusem.

V hrobce je pohřben litoměřický biskup Mořic Adolf Karel, vévoda Saský. Zemřel tu 20. června 1750. Byl totiž zajat za sedmileté války a císařovna Marie Terezie jej odevzdala do péče probošta.

Sv. Hypolit

Narodil se ve 2. století a stal se knězem. Je autorem řady teologických, biblických i historických knih. Jako jeden z prvních například zaznamenal dodržování půstu o Velkém pátku a Bílé sobotě. Obvinil papeže Kalista z toho, že příliš toleruje jednání hříšníků, a byl pak na dlouhá léta zvolen prvním vzdoropapežem v dějinách. Při pronásledování křesťanů byl spolu s papežem sv. Ponciánem odsouzen k vyhnanství. Muži spolu pracovali v mramorových dolech, v té době se Hypolit smířil s církví. Oba pak zemřeli mučednickou smrtí.

Kostel sv. Antonína Paduánského

V roce 1662 byla postavena okrouhlá stavba kostelíku sv. Antonína Paduánského, která je patrná při pohledu od Znojma. Brzy se stal poutním místem. Nabízí se odsud krásný pohled na údolí Dyje i město Znojmo. Právě k tomuto barokního kostelu stoupá křížová cesta se čtrnácti zastaveními.

V roce 1832 byla postavena Mariánská kaple, a to jako poděkování za to, že obyvatelé Hradištko byli ochráněni od cholery.